

OM STEDEGENGJØRELSE

av

OLAV GUTTORM MYKLEBUST

Ved en tilfeldighet inneholder dette nummer av Norsk Tidsskrift for Misjon nesten bare artikler som — direkte eller indirekte — behandler det viktige spørsmål om ønskeligheten, resp. nødvendigheten av at den kristendomsform som er under utvikling i Asia og Afrika, blir stedegen (indigenous, einheimisch, inhemsk).

Eller kanskje det ikke er noen tilfeldighet at dette emne ruver så sterkt? Allerede et blick på innholdsfortegnelsen til den 24. årgang — 1970 — av dette tidsskrift viser at det neppe kan være det. Artikkene om «Afrikansk martyrium» (Jesu Kristi kirke på jorden ved profeten Simon Kimbangu), «Kring vatten och dopritual i en sydafrikansk profetørelse», «Det kristne nærvær i Nord Afrika» og «Misjonerende buddhisme» er alle — hver på sin måte — variasjoner over nettopp dette tema: stedegengjørelsen.

Den siste artikkel — skrevet av misjonsprest Notto R. Thelle — reiser spørsmålet om stedegengjørelsens plass og oppgave, og det under et ganske bestemt synspunkt. Han peker på den «slående parallell» mellom tidligere tiders kristne misjonsmetoder og dagens misjonerende buddhisme, i dette tilfelle representert ved den virksomhet japanske representanter for zen-meditasjon driver i Europa. Disse buddhistiske misjonærer presenterer sitt budskap for det europeiske publikum som noe *nytt*, som en *fremmed impuls* som kan skape inspirasjon og nytt liv i en kultur hvor tradisjonell religion og livsanskuelse er på retur, skriver forfatteren. Og han fortsetter: «I et blaff synes man det er lettere å forstå tidligere generasjoners kristne misjonærer som i vår tid gjennomkritiseres for manglende sans for kristendom-

mens stedegengjørelse. Plutselig står man overfor en fremgangsrik buddhistisk misjonær som i sin misjonstenkning ikke skiller seg så mye ut fra de anklagede misjonærer. Her er det ikke tale om noen stedegengjørelse, det er intet behov for noe intimt kjennskap til den stedegne (kristne) kultur og religion. Og man skjønner hvorfor: det er nettopp som et *alternativ*, som et *nytt tilbud* man ser zen-buddhismens mulighet i Europa. Har ikke denne enkle erkjennelse en viss relevans for vår vurdering av kristen misjonsinnsats?»

Som det klart fremgår av dette sitat, er Thelles hensikt med den sammenlikning han foretar, å skape forståelse for den holdning eldre tiders misjonærer inntok. Den kritikk de er utsatt for på grunn av denne holdning er ikke alltid fair. Det er ikke rett at kristne misjonærer av idag er så villige til å bekjenne andres synder. Denne appell om forståelse fortjener selvsagt å bli hørt. Hva selve saken angår, er det ingen tvil om hvor forfatteren står. Det er en selvfølge, leser vi, at man skal «kritisk analysere sin egen historie og uredde lete etter veier til kristendommens stedegengjørelse».

Misjonshistorien kjenner mange eksempler på de beklagelige følger det fikk at man ikke hadde forståelse for nødvendigheten av et stedeget perspektiv på virksomheten. Misjon er, ikke bare ekspansjon, men også identifikasjon — evne til innlevelse og vilje til solidaritet for Kristi skyld. Eller som det også kan sies: Misjon er, ikke bare å gå ut av sin egen situasjon, men også å gå inn i en annen situasjon, — for å forløse og nyskape den *som situasjon*.

Hvor viktig det enn er å arbeide for utviklingen av en kristendomsform som gir det kristne budskap maksimal relevans i den stedlige samfunns- og kultursammenheng, må det på den annen side ikke glemmes at dette budskap i sakens natur er et «fremmed» budskap. Det kristne liv og fellesskap er ikke og kan ikke være «stedeget». Dets egenart består nettopp i at det er sprunget frem av og blir bestemt av en annen virkelighet enn den stedegne. Men *uttrykksformene* for det kristne liv og fellesskap — i tro, tilbedelse og tjeneste — kan og skal være sted-

egne. Hva det spørres om, er *relasjonen*, dvs. hvordan asiaten eller afrikaneren — for å holde oss til disse — kan komme i et slikt forhold til evangeliet at de opplever dette, ikke som noe «utenlandsk», fordi det presenteres for dem i europeisk drakt, men som noe «hjemlig», i og med tilknytningen til den sosiale sammenheng de står i.

Når folkene i Asia og Afrika i stor utstrekning betrakter kirken som en utenlandsk institusjon, er grunnen nettopp at den ikke har identifisert seg med — i betydning av å ha gjort bevisst bruk av — den asiatiske, resp. den afrikanske tenkemåte og livsform. Kristendommen er i disse verdensdeler blitt oppfattet som den hvite manns religion, som en integrerende del av hans kultur og — gjennom misjonen — verdensherredømme. Ikke bare det, men ifølge det nye Afrikas diktere — for å nevne spesielt denne verdensdel — er det misjonsvirksomheten som, sammen med koloniveldet, ja i samarbeid med koloniveldet, har skylden for at den afrikanske kultur har gått til grunne.

Denne kritikk av kirken som «et europeisk anliggende» for tjener å bli tatt alvorlig, — til tross for at det ikke er vanskelig å vise hvor ensidig og til dels direkte urettferdig den er. Det kan f. eks. pekes på at når vi idag har et slikt inngående kjennskap til de afrikanske folks språk, kultur og religion, er dette for en stor del å tilskrive kristne misjonærs forskninger og publikasjoner. Det er også en kjensgjerning at misjonærene i mangfoldige tilfeller har gjort seg til ett med de folk de har virket blant, gjort seg til talsmann for deres rettigheter og interesser, tatt initiativet til foretagender som kunne fremme deres velferd og utvikling — kulturelt, sosialt, politisk, økonomisk. Alt dette i intim forbindelse med og som en integrerende del av «det store oppdrag»: forkynnelsen av det kristne budskap.

At misjonen har vært en medvirkende faktor til at den nasjonale kultur er blitt «ødelagt», er riktig for så vidt som den, som vi nettopp nevnte, bringer inn et «fremmed» element i *enhver* kulturtradisjon, og også for så vidt som misjonærene ofte har inntatt en negativ innstilling til den stedegne livsform. Men den har samtidig vært en positiv faktor. Kristendommen

har i de nye miljøer vist seg å være i besittelse av en integrerende evne, dvs. den har vist seg å være i stand til å skape et nytt, meningsfylt eksistensmønster i stedet for det gamle som har brutt sammen gjennom møtet med Vestens vitenskapelige og tekniske sivilisasjon.

Nødvendigheten av stedegengjørelsen har afrikanske og asiatiske kirkeledere gang på gang gitt uttrykk for. Her skal vi ta med bare to uttalelser som hver på sin måte setter spørsmålet i relieff.

Den første er av K. A. Busia, tidligere professor i sosiologi ved Ghanas universitet og idag dette lands statsminister:

«Den nyomvendte balanser mellom to verdener» skriver han, «nemlig de gamle tradisjoner og seder i sin egen kultur som han forsøker å legge bak seg, og de nye trosforestillinger og skikker som han fremdeles føler seg fremmed overfor. Kirken ville kunne yde ham bedre hjelp dersom den forsto de første og talte med myndighet om de siste.»

Et klargjørende ord! Stedegengjørelsen refererer seg, ikke til budskapet, men til miljøet. Den nye tro skal forkynnes som den fremmede tro den er, uten å trekke noe fra eller legge noe til. Men forkynnelsen skal skje ut fra *en forstående holdning* til den gamle livsform. Oppgaven er ikke å bygge opp en *afrikansk kirke*, men å bygge opp *Kristi kirke* — i *Afrika*.

Den annen uttalelse er av den indiske teolog og kirkemann P. D. Devanandan. De kristne i India, skriver han i sin bok «Preparation for Dialogue» (et verdifullt bidrag til drøftelsen av vårt tema), står overfor spørsmålet om hvordan de best skal kunne gjenvinne sin kulturelle identitet og følelsen av nasjonal samhörighet uten å miste hva de har vunnet gjennom den kristne tro og det kristne fellesskap. Det bekymringsfulle består ikke så meget i denne tros og dette fellesskaps fremmedhet (ulikheter i religiøs tro og praksis aksepteres), men i den kjensgjerning at de kristne i stor utstrekning lever sitt liv i isolasjon, at kirken i mange tilfeller er blitt selvstendige grupper i samfunnet uten forpliktende forbindelser med folkefellesskapet som helhet. Han skriver:

«Det egentlige spørsmål er ikke hvordan kristendommen skal gjøres stedegen, men hvordan vi kristne skal kunne slå rot i vår egen jord. Det sier seg selv at den kristne tro, som har sitt sentrum i evangeliet om Jesus Kristus, ikke kan gjøres stedegen i noen nasjonal kultur. Det som skal integreres i miljøet, er, ikke evangeliet, men de mennesker som har sagt ja til det, som har gitt seg inn under det, og som bærer i seg en trang etter å vitne om dets sannhet nettopp i dette miljø som de er en del av.»

Også her understrekes det altså at stedegengjørelsen ikke gjelder budskapet. Men til forskjell fra Busia, som fremholder nødvendigheten av en forstående holdning til den gamle livsform, peker Devanandan på nødvendigheten av engasjement og solidaritet vis-a-vis den nye tid og de oppgaver den fører med seg. Det ene utelukker ikke det andre. Meget mer er det, som de to autoriteter vi har sitert, selv gjør gjeldende, spørsmål om et både/og. *Begge* aspekter er vesentlige — i *begge* situasjoner.

La oss slutte med nok en uttalelse, denne gang av en representant for Vestens misjonsvirksomhet, — den kjente engelske teolog og kirkemann Max Warren (i mange år generalsekretær i Church Missionary Society). Også han innser den store betydning av stedegengjørelse, men han har også — kanskje i høyere grad enn de fleste — en dyp forståelse av misjonen som eksponent for «fremmedhet». Misjonæren, skriver han, er «en representativ person», dvs. en person som, fordi han kommer fra en kirke som har sin egen historie og sin egen tradisjon, bringer og tilbyr andre de verdier disse rommer, til Guds ære. Det er nettopp den kjensgjerning at misjonæren er utlending, som gjør ham så verdifull, hevder Warren. Han representerer en kultur som er forskjellig fra den han kommer til, og på den måte blir han i sin person et vitne om det faktum at den kristne tro kan finne uttrykk i en kultur. Kan den kristne tro inspirere og skape en livsform slik den har gjort det i Europa og Amerika, kan den også gjøre det i Afrika og Asia. En stedegen uttrykksform skal tilstrebes, men innenfor et omfattende fellesskap som forener de forskjellige uttrykksformer i én og samme lydighet.